

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ  
Харківський національний університет внутрішніх справ

Бібліотека слідства та дізнання  
*Заснована в 2010 році*

**ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ  
ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ  
СЛІДЧИХ ДІЙ**  
**Навчальний посібник**

За загальною редакцією  
кандидата юридичних наук, доцента  
Д. Д. Зайця

*Допущено*  
*Міністерством внутрішніх справ України*

Харків 2011

УДК 343.985(075.8)  
ББК 67.9(4УКР)622.2я73  
О 75

#### **Авторський колектив:**

**О. О. Андреев**, канд. юрид. наук – § 1 розд. 1; **Д. Д. Заяць**, канд. юрид. наук, доцент – розд. 5, § 3 розд. 5 (спільно з В. М. Музиченком); **С. О. Книженко**, канд. юрид. наук – § 3 розд. 1; **В. В. Колесніков**, канд. юрид. наук – § 2, 4 розд. 1; **С. М. Лозова**, канд. психол. наук – § 3 розд. 3 (спільно з Т. П. Матюшковою); **А. Б. Марченко**, канд. юрид. наук – розд. 4; **Т. П. Матюшкова**, канд. юрид. наук – розд. 3 (§ 3 розд. 3 спільно з С. М. Лозовою); **В. М. Музиченко** – § 3 розд. 5 (спільно з Д. Д. Заяцем); **Є. В. Пряхін**, канд. юрид. наук – розд. 2; **М. Г. Щербаковський**, канд. юрид. наук, доцент – § 5 розд. 1

#### **Рецензенти:**

**В. А. Журавель** – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, професор кафедри криміналістики Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого;  
**М. В. Даньшин** – кандидат юридичних наук, доцент, заступник декана юридичного факультету з наукової роботи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

*Допущено Міністерством внутрішніх справ України як навчальний посібник для вищих навчальних закладів (лист № 22678/Фр від 03.12.2010)*

ISBN 978-966-610-144-0

© Андреев О. О., Заяць Д. Д., Колесніков В. В. та ін., 2011  
© Харківський національний університет внутрішніх справ, 2011  
© Тяпкін А. С., дизайн обкладинки, 2011

# ЗМІСТ

|                                                                                                                                |          |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|
| <b>ВСТУП.....</b>                                                                                                              | <b>4</b> |
| <b>РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ОКРЕМИХ ВИДІВ ОГЛЯДУ</b>                                                                       |          |
| § 1. Особливості огляду місця події за наявності трупа .....                                                                   | 5        |
| § 2. Особливості огляду місця дорожньо-транспортної пригоди .....                                                              | 10       |
| § 3. Особливості огляду місця заподіяння шкоди навколишньому середовищу .....                                                  | 25       |
| § 4. Особливості огляду місця пожежі.....                                                                                      | 30       |
| § 5. Особливості огляду комп'ютерної техніки, комп'ютерних мереж та електронних носіїв інформації.....                         | 41       |
| <b>РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ОКРЕМИХ ВИДІВ ОБШУКУ</b>                                                                       |          |
| § 1. Психологічні основи обшуку.....                                                                                           | 53       |
| § 2. Тактичні правила і прийоми обшуку.....                                                                                    | 59       |
| § 3. Тактичні прийоми виявлення живих осіб, трупів та їх частин. Особливості проведення повторного обшуку .....                | 69       |
| § 4. Використання науково-технічних засобів у ході обшуку .....                                                                | 71       |
| <b>РОЗДІЛ 3 ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ОКРЕМИХ ВИДІВ ДОПИТУ</b>                                                                       |          |
| § 1. Тактичні прийоми подолання бар'єрів спілкування в тактиці допиту .....                                                    | 78       |
| § 2. Тактичні прийоми та комбінації допиту в безконфліктній ситуації.....                                                      | 82       |
| § 3. Особливості розпізнавання невербальних ознак неправди під час допиту та очної ставки.....                                 | 91       |
| § 4. Тактичні прийоми та комбінації допиту в конфліктній ситуації .....                                                        | 96       |
| § 5. Використання науково-технічних засобів у ході допиту та очної ставки.....                                                 | 106      |
| § 6. Особливості тактики допиту окремих категорій осіб у ході розслідування окремих видів злочину.....                         | 111      |
| <b>РОЗДІЛ 4 ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ОКРЕМИХ ВИДІВ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ</b>                                                   |          |
| § 1. Організаційно-тактичне забезпечення пред'явлення для впізнання особи за функціональними ознаками.....                     | 123      |
| § 2. Тактичні правила та прийоми пред'явлення для впізнання в ситуації позавізуального спостереження особи, яку впізнають..... | 132      |
| § 3. Використання науково-технічних засобів у ході пред'явлення для впізнання ....                                             | 136      |
| <b>РОЗДІЛ 5 ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ВІДТВОРЕННЯ ОБСТАНОВКИ ТА ОБСТАВИН ПОДІЇ В УМОВАХ ОКРЕМИХ СИТУАЦІЙ</b>                         |          |
| § 1. Особливості тактики перевірки показань на місці в умовах сприятливої ситуації.....                                        | 142      |
| § 2. Тактичні правила та прийоми перевірки показань на місці в умовах конфліктної ситуації.....                                | 157      |
| § 3. Особливості тактики слідчого експерименту в умовах типових ситуацій досудового слідства .....                             | 169      |

|                           |     |
|---------------------------|-----|
| ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК ..... | 182 |
|---------------------------|-----|

## ВСТУП

---

Пріоритетним напрямком діяльності слідчих і судових органів є захист прав і законних інтересів учасників кримінального судочинства. Разом з цим, викриття винних та забезпечення правильного застосування закону з тим, щоб кожний, хто вчинив злочин, був притягнутий до відповідальності і жоден невинний не був покараний, вимагає неухильного додержання вимог закону. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають питання додержання всіх процесуальних і тактичних правил підготовки, проведення та фіксації результатів окремих слідчих дій у кримінальних справах.

Питання тактики слідчих дій знайшло висвітлення в підручниках і навчальних посібниках із криміналістики, проте в них розглядається, перш за все, загальний порядок цієї діяльності. Водночас питанням застосування окремих тактичних прийомів і комбінацій у різних ситуаціях огляду, допиту, пред'явлення для впізнання, обшуку, відтворення обстановки і обставин події уваги приділено недостатньо. У свою чергу, підготовка працівників для підрозділів слідства та дізнання для ОВС України вимагає набуття ними теоретичних знань і практичних навичок такої діяльності.

Метою цього навчального посібника є формулювання теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо особливостей тактики окремих слідчих дій саме в умовах типових ситуацій досудового слідства. Посібник підготовлено відповідно до навчальної програми курсу. Він містить перелік основних і найбільш характерних питань із п'яти тем, передбачених програмою, виконаний відповідно до вимог, установлених для такого роду праць.

Призначений для курсантів ВНЗ, які навчаються за програмою підготовки фахівців напряму «правознавство», а також може бути корисним для студентів і слухачів юридичних ВНЗ, практичних працівників та всіх, хто цікавиться криміналістикою.

**Особливості** тактики проведення окремих слідчих дій : навч. посіб. / [О. О. Андреев, Д. Д. Заяць, В. В. Колесніков та ін.] ; за заг. ред. Д. Д. Заяця ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2011. – 184 с. – (Бібліотека слідства та дізнання).

ISBN 978-966-610-144-0

У посібнику розглядаються питання тактики окремих видів огляду, обшуку, допиту, пред'явлення для впізнання та відтворення обстановки і обставин події. Особливості тактики цих слідчих дій висвітлюються з урахуванням ситуацій, які виникають під час їх проведення, а також у залежності від видів злочинів. Призначений для студентів, аспірантів і викладачів вищих навчальних закладів, наукових і практичних працівників, а також тих, хто вивчає курс криміналістики.

УДК 343.985(075.8)

ББК 67.9(4УКР)622.2я73

Навчальне видання

Бібліотека слідства та дізнання

**Авторський колектив:**

**Андреев** Олексій Олександрович

**Заяць** Дмитро Дмитрович

**Колесніков** Владислав Володимирович та ін.

**ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ**

**ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ ДІЙ**

**Навчальний посібник**

Редагування Г. Я. Ступницька, Н. С. Леонова

Комп'ютерне верстання А. С. Тяпкіна, А. О. Зозулі

Формат 60х84/16. Ум.-друк.арк. 11,1. Обл.-вид.арк. 9,9.

Тираж 120 пр. Зам. № 78.

Видавець і виготовлювач –

Харківський національний університет внутрішніх справ,

просп. 50-річчя СРСР, 27, м. Харків, 61080

Свідомство суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.